

HĂRȚILE „BRITANICE” DE LA 1944

Am aflat recent despre existența unor hărți din vremea celui de al doilea război mondial, grație corespondenței de pe grupul Geospatial. Ele se datorează activității Marelui Stat Major britanic, din vremea războiului, dar au apărut în spațiul public grație unei universități canadiene, de pe a cărui portal am descărcat materialul (<http://library.mcmaster.ca>); veți găsi acolo o generoasă pagină de hărți și GIS (<http://library.mcmaster.ca/maps/>), între care un capitol substanțial de hărți istorice (http://library.mcmaster.ca/maps/Historical_Maps.htm), unde există și hărțile din al doilea război mondial. Hărțile au fost redactate, pentru cea mai mare parte a Europei continentale, între mai 1943 și iulie 1944, cu un efort evident de a pregăti acțiunea armatei britanice pe continent.

Hărțile pentru România (http://library.mcmaster.ca/maps/ww2/ww2_Romania_home.htm) există la două scări, respectiv 1:100.000 și 1:250.000; am să comentez câte ceva despre cele dintâi.

Indexul pentru România la 1:100.000 prezintă foile de hartă disponibile pe această pagină (http://library.mcmaster.ca/maps/ww2/ww2_Romania_ndx100k.htm), lipsind de aici sud-vestul, vestul și tot nordul României. Avem însă toate hărțile din Basarabia, până la latitudinea Chișinăului – o resursă foarte rară pentru grafia latină.

Hărțile sunt însoțite de copia după Notele la hărțile Balcanice (56 p.), realizate de producători și foarte utile pentru înțelegerea surselor (http://library.mcmaster.ca/maps/ww2/Balkans_notes.pdf). Aflăm, astfel, că partea de sud-vest a României este de găsit în setul de hărți ale Iugoslaviei (din motive pur tehnice, presupun; impresia mea este că nu ar fi chiar toate cele absente pe indexul României), iar cele din nordul României ar fi de căutat la capitolul Europa Centrală (acoperă tot nordul, de la paralela 47 în sus, până lângă Hotin).

Notele menționate deasupra – pe care am reușit să le accesez, dar nu și să le descarc – sunt destul de puțin măgulitoare cu topografia români (ca de altfel și pentru cei ai țărilor vecine; vezi fișierul pdf, paginile 11 și 18), dar nu am să intru în astfel de detalii, fiind irelevante pentru scopurile proiectului. Hărțile, conform indicațiilor autorilor ediției britanice, ar fi fost făcute direct după hărțile românești 1:100.000, publicate în 1939 (despre care nici măcar nu auzisem), fiind practic identice cu acestea, cu excepția gridului, care este cel folosit de armata britanică.

Fiind copii fidele ale hărților românești de la 1939, hărțile britanice sunt un bun substitut, mai ales că sunt de o calitate grafică bună (chiar și cu compresie!), mai clare decât corespondentele cronologice Planuri Director de Tragere (care însă au scara mai bună – 1:20.000). Avantajul acestui set față de hărțile românești astăzi accesibile (<http://www.geo-spatial.org/download/planurile-directoare-de-tragere>) este omogenitatea informației, respectiv în preajma celui de al doilea război mondial¹. Avantajul ar fi grafica mai bună, care compensează scara mult mai slabă; în fine – fiind copii ale hărților românești, se cam întâmplă același lucru, respectiv obositoare intersecții de linii între curbele de nivel și numeroasele înscrisuri, suferind de ilizibilitate în zona deluroasă și montană.

Hărțile 1:100.000 se descarcă fie în format comprimat, în format jp2, sau la mare rezoluție, respectiv tiff, dar aici fiecare foaie de hartă are în jur de 1 GB... Nu am încercat acest din urmă format, din motive cred evidente, deși într-o zi s-ar putea să încerc, în speranța că sunt, într-adevăr, mai lizibile.

Fișierele jp2 nu am reușit să le deschid cu Adobe Photoshop, așa că le-am deschis în Global Mapper, cu coordonate false (fiindcă fișierele care răspund de proiecție nu sunt furnizate, foarte probabil fiindcă nu există), de unde le-am exportat ca pdf, format pe care am să-l distribuim pe site-ul proiectului. Fișierele pdf sunt complete, conținând toată foaia de hartă, inclusiv legenda. Hărțile au

¹ Planurile Director de tragere au datări între 1917 și 1966, de unde și destulă neomogenitate a informației.

LIMES TRANSALUTANUS

fost realizate în proiecția Lambert Conical Orthomorphic, pe sferoidul Bessel (astăzi ieșite din uz), însă, pentru a ne fi utile, a fost necesară re-proiectarea lor în Stereo70.

Datorită cunoștințelor modeste de geodezie, nu mi-am propus decât o corecție fotogrametrică, folosind ca suport Harta DTM. Corecția, realizată planșă de planșă, a mers ușor și fără probleme, dar la montarea lor într-un singur fișier GIS rezultau, în unele situații, mici intervale albe („mici” este un termen relativ; erau echivalentul a cca. 200 m...). Din acest motiv am schimbat abordarea, creând mai întâi un fișier raster unic², din cele 5 foi de hartă necesare proiectului *Limes Transalutanus*; foile de hartă au fost decupate (renunțând la legendă și manșete, în vederea mozaicării), au fost aduse la dimensiune standard, iar alinierea marginale au fost corectate³ (inclusiv cu warp, când a fost cazul). Fișierul unic, astfel obținut, a fost georeferențiat în Stereo 70 (datum Dealul Piscului 1970). Urmând o procedură de-acum destul de standardizată, din experiențele anterioare, s-a realizat o georeferențiere grosieră, având drept scop doar realinearea hărții, urmând o a doua etapă – realizată însă din mulți pași separați, respectiv îndesirea punctelor referențiate, întâi pe marginile documentului, apoi pe câteva axe interne.

Produsul final – care nu conține deformări vizibile – a fost re-exportat pe un mozaic care reproduce întocmai organizarea originalelor, fișierele GIS fiind grupate în arhive zip, purtând numele din original. Ele se grupează astfel:

Tabel cu fișierele GIS necesare proiectului *Limes Transalutanus*

Dragasani.zip	Pitești.zip
Craiova.zip	Rosiori.zip
/absent: Bechet/	TurnuMagurele.zip

Cei care vor descărca aceste materiale și le vor folosi vor putea constata ei înșiși câteva dintre motivele pentru care se plângeau cartografii britanici. De exemplu, la îmbinarea foilor de hartă Craiova, Roșiori și Turnu Măgurele, șoseaua care trece deasupra satului Zănoaga se vede în dublu exemplar; la fel, gridurile de pe o foaie de hartă nu continuă impecabil – și mai ales nu totdeauna – pe cele de pe foaia alăturată, la fel ca unele obiective liniare (fie ele drumuri, râuri sau altele).

Personal nu am apucat deocamdată să și folosesc acest produs, fiindcă abia am aflat că aceste hărți există; sunt convins însă că – acum sau mai târziu – vor fi utile. Ceea ce m-a încântat însă, de la prima vedere, a fost densitatea foarte mare de toponime minore; știind că cele de pe Planurile Director de Tragere sunt adeseori ilizibile, sper să putem mări colecția de astfel de toponime, care sunt de găsit, din abundență, numai pe hărți de secol XX, nu și pe cele mai vechi (pe care apar sporadic). Toponimele minore sunt importante, fiindcă adeseori prezervă numele unor localități dispărute, sau aspecte de mediu care astăzi sunt greu de judecat în absența unei cercetări de teren – vai! – mult prea costisitoare, mai ales la dimensiunea acestui proiect (cca 5000 km²).

Eugen S. Teodor

20 martie 2015

² Fișier de 1,4 GB!

³ Nu-mi este clar de unde proveneau acele ușoare curbe; posibil din scanarea imperfectă.